

Laadulliset tutkimukset Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä vuosina 1965–2012

JOHDANTO

Laadullisista tutkimusmenetelmistä on tullut osa yhteiskunta- ja terveystieteellistä tutkimusta ja niiden käyttö on yleistynyt jatkuvasti. Sosiaalilääketieteellisen aikakauslehden täyttäessä 50 vuotta on kiinnostavaa tarkastella, minkälaisen kehityskulkujen kautta laadulliset tutkimusmenetelmät ovat saavuttaneet nykyisen asemansa osana sosiaalilääketieteellistä tutkimusta ja Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä julkaistuja tutkimusartikkeleita.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata ilmiöitä ja tehdä niistä ymmärrettäviä, paljastaa toiminnan sisäinen logiikka, etsiä asioiden merkityksiä ja kulttuurista mieltä tai lisätä ymmärrystä tutkittavien käsityksistä, vuorovaikutuksesta tai arkikokemuksista. Laadullinen tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin mitä ja miten. Se ei etsi tietoa ilmiöiden yleisyydestä, riippuvuuksista tai kausaalista yhteyksistä. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on, että liikkeelle lähdetään ilman hypoteeseja ja tutkimustehtävä muotoutuu lopulliseksi tutkimusprosessin kuluessa. (Ks. esim. Alasuutari 2011, Pyörälä 2004.)

Laadullinen tutkimus voidaan rakentaa teorialähtöiseksi, deduktiiviseksi, tai aineistolähtöiseksi eli induktiiviseksi. Deduktiivisessa tutkimuksessa kerättyä aineistoa tarkastellaan valitun teoriakehikön läpi, kun taas induktiivisen tutkimuksen tavoitteena on aineistoa analysoimalla ja abstrahoimalla luoda uutta teoreettista tietoa. Lähtökohdasta riippumatta teoria on mukana laadullisessa tutkimuksessa kahtalaisesti: tutkimusasetelmaa rakentavana taustateorian ja tulosten tulkinnan mahdollistavana tulkintateorian. (Giacomini 2010, Elo ja Kyngäs 2008.)

Menetelmällisesti kvalitatiivinen tutkimus on monimuotoista: etnografinen tutkimus perustuu tutkijan läsnäoloon ja moninaisen aineiston keräämiseen, keskusteluanalyyssissä tarkastellaan vuorovaikutuksen nyansseja ja grounded theory rakentaa teoriaa yksityiskohtaisesti empiirisestä

aineistosta. Yhteistä eri menetelmille on, että aineisto perustuu teksteihin tai kuva-aineistoon. Aineistoa ei kerätä systemaattisen otannan periaattein, vaan tärkeänä valintakriteerinä on saatavan aineiston laatu ja tarkoituksenmukaisuus suhteessa tutkimusasetelmaan. Aineiston määrän kriteerinä käytetään yleisesti aineiston saturatiopistettä eli aineiston kylläytymistä niin, ettei mitään uutta tietoa tutkimusintressin näkökulmasta tule enää esiin (Carlsen ja Glenton 2011).

Laadullisten tutkimusmenetelmien käyttö suomalaisessa sosiaalilääketieteellisessä tutkimuksessa ulottuu aina 1800- ja 1900-luvun vaihteeseen. Klassikoina pidetään Konrad Relanderin (myöhemmin Reijo Waara) väitöskirjatyötä vuodelta 1892 ja Heikki Wariksen vuosina 1932–34 julkaistua tutkimusta ”Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle”. Molemmissa tutkimuksissa väestön elinoloja ja terveydentilaa koskevaan tilastolliseen analyysiin on yhdistetty laadullista analyysiä laajemman kuvan saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään, minkälaisia laadullisia menetelmiä hyödyntäviä tutkimuksia Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä on julkaistu vuosina 1965–2013, ja minkälaista ajallista vaihtelua laadullisissa artikkeleissa esiintyy temaattisesti, menetelmällisesti ja aineistonkeruumenetelmän mukaan. Laadullisella tutkimuksella tarkoitamme tässä artikkelissa empiiristä tutkimusta, joka ei perustu numeeriseen aineistoon vaan tekstiin tai kuvaan.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksen aineistona ovat Sosiaalilääketieteellisen aikakauslehden vuosikerrat vuosilta 1965–2012. Lehdet saatiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Palvelujärjestelmän tutkimusyksikön arkistosta. Arkistosta puuttuivat kolmen ensimmäisen vuoden lehdet (1962–1964) ja vuosilta 1966–1977 yhteensä kuusi numeroa. Näine puutteineen tutkimuksen pohja-aineiston muodostivat 216 lehden kaikki alkuperäisartikkelit. Valitsimme tutkimuksen aineistoon artikkelit,

jotka pohjautuivat empiiriseen, teksti- tai kuva-pohjaiseen, aineistoon. Mukaan otettiin myös ne artikkelit, joissa oli kvalitatiivisten menetelmien ohella käytetty määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Sen sijaan aineistosta jätettiin pois artikkelit, joissa aineisto oli kerätty esimerkiksi puolistrukturoidulla haastattelulla mutta tulokset esitettiin vain numeerisesti.

Aineiston analyysi aloitettiin koodaamalla jokaisen artikkelin tekijä(t) ja ensimmäisen kirjoittajan sukupuoli, tutkimuksen viitekehys, aihe ja tutkimuksen laajempi teema sekä aineisto ja analyysimenetelmä. Analyysimenetelmän osalta nojasimme kirjoittajan ilmoitukseen siitä, mitä menetelmää tai menetelmiä oli käytetty. Lisäksi kirjassimme, oliko artikkelissa laadullisten menetelmien ohella käytetty kvantitatiivisia menetelmiä. Tämän jälkeen luokittelimme artikkelit tutkimusteeman, -menetelmän ja -aineiston mukaan. Lopuksi tarkastelimme teemojen, menetelmien ja aineistojen kehitystä vuodesta 1965 vuoteen 2012.

TULOKSET

LAADULLISET ARTIKKELIT YLEISTYIVÄT OIKEASTAAN VASTA 1990-LUVUN LOPULLA

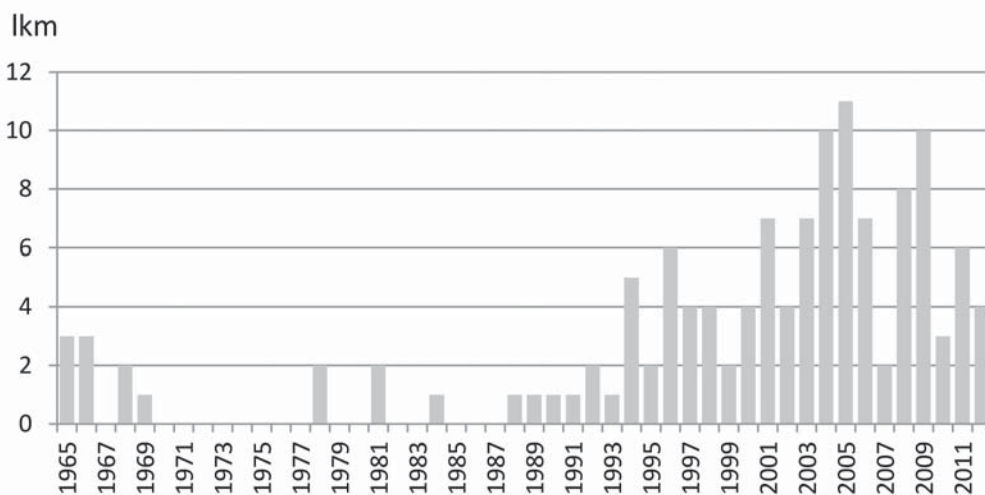
Löysimme vuosilta 1965–2012 yhteensä 127 empiiristä alkuperäistutkimusta, joissa oli käytetty laadullisia tutkimusmenetelmiä, mikä vastaa noin 10 prosenttia kaikista julkaistuista artikkeleista. Arvio on vain suuntaa antava, sillä erityisesti leh-

den alkuaikojen kirjoitustyyppinä on vaikea luokitella yksiselitteisesti. Laadullisten artikkeleiden määrä oli lehden alkuvuosikymmeninä vähäinen: 60-luvulla julkaistiin yhdeksän laadulliseksi luokiteltavaa artikkelia, 70-luvulla kaksi ja vielä 80-luvullakin vain viisi. Vasta 1990-luvulla artikkelien määrässä näkyi selvä kasvu erityisesti vuosikymmenen puolivälin jälkeen. Lehdessä julkaistiin 90-luvulla yhteensä 28 laadullista artikkelia eli 22 prosenttia kaikista laadullisista artikkeleista. 2000-luvulla laadullisia artikkeleita julkaistiin jo 70, mikä on 55 prosenttia kaikista aineistossa olevista artikkeleista. Määrä näyttäisi vuosikymmenen kahden ensimmäisen vuoden perusteella (13 artikkelia) pysyvän myös 2010-luvulla melkein ennallaan (kuvio 1). Kaikista lehdessä julkaistuista artikkeleista laadullisia oli 1990-luvulla noin 10 prosenttia ja 2000-luvulla osuus on ollut jo vajaa kolmannes.

Lehdessä on sen 50-vuotisen historian aikana ilmestynyt kolme kvalitatiivisen terveystutkimuksen erikoisnumeroa (1/1994, 2/1996 ja 1/2008). 1990-luvulla ilmestyneissä kahdessa erikoisnumerossa ei ollut varsinaisia empiirisiä tutkimusartikkeleita vaan erilaisia kvalitatiivisia aineistoja ja tutkimusmenetelmiä esitteleviä esimerkkejä ja metodologisiin kysymyksiin paneutuneita artikkeleita. Vuoden 2008 erikoisnumero käsitteli etnografiaa terveydenhuoltotutkimuksessa ja sisälsi viisi empiiristä alkuperäisartikkelia sekä teoreettisen katsauksen aiheesta.

Kuvio 1.

Laadullisten artikkelien lukumäärä Sosiaalilääketieteellisessä Aikauslehdessä vuosina 1965–2012

Laadullisia artikkeleita on kirjoitettu lähestulkoon yhtä usein yksin kuin yhdessäkin. Artikkeleista 45 prosentissa on vain yksi kirjoittaja ja loppuissa kirjoittajia on useita. Sukupuolijakauksen perusteella laadulliset tutkimusmenetelmät ovat erityisesti naistutkijoiden suosiossa: 80 prosenttia laadullisten artikkeleiden ensimmäisistä kirjoittajista on naisia ja 20 prosenttia miehiä. Yhden artikkelin kirjoittajien sukupuoli jäi epäselväksi, koska tutkijat olivat käyttäneet vain etunimen alkukirjaimia.

HUONO-OSAISUUDESTA PALVELUJÄRJESTELMÄN JA TOIMINTAKÄYTÄNTÖJEN TUTKIMISEEN

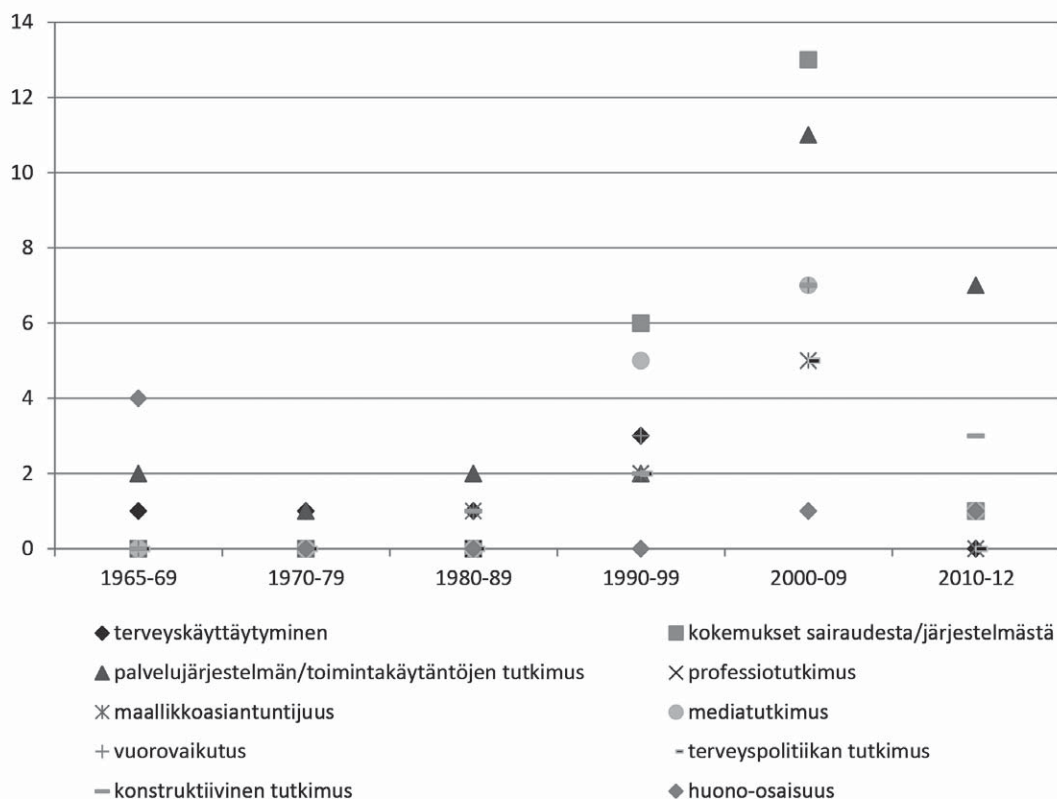
Tutkimusteemojen mukaisessa luokittelussa ja oimme artikkelit sisällön mukaan yhteentoista eri teemaan – yleisimmät teemat esitetään vuosikymmenittäin kuviossa 2. Alkuaikojen laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä ovat olleet etenkin huono-osaisuuteen liittyvät aiheet (yhteensä 6 artikkelia) kuten alkoholisteja tai huumeidenkäyttäjiä

kuvailevat artikkelit 1960-luvulla (4 artikkelia). Sekä terveyskäyttäytymistä ja terveyskasvatusta että palvelujärjestelmää ja toimintakäytäntöjä käsitteleviä tutkimuksia on julkaistu läpi vuosikymmenten. Kuitenkin molemmat teemat yleistyivät erityisesti 2000-luvulla: terveyskäyttäytymistä käsittelevistä kolmestatoista artikkelista (10 % kaikista laadullisista artikkeleista) seitsemän on julkaistu 2000-luvulla ja palvelujärjestelmää ja toimintakäytäntöjä käsittelevistä 25 artikkelista 11 on julkaistu 2000-luvulla ja seitsemän 2010-luvulla. Jälkimmäinen teema oli samalla aineiston yleisin ja kattaa 20 prosenttia kaikista artikkeleista.

Maallikkoasiantuntijuutta ja vertaistukea käsittelevien artikkeleiden julkaiseminen alkoi 1980-luvun lopulla yhdellä artikkelilla, jatkui 1990-luvulla kahdella ja 2000-luvulla viidellä artikkelilla. Samalla tavoin konstruktiviseksi terveytutkimukseksi nimeämämme tutkimussuuntaus on alkanut 80- ja 90-luvuilla kolmella jul-

Kuvio 2.

Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä julkaistujen laadullisten artikkelien yleisimmät tutkimusteemat vuosina 1965–2012

kaistulla artikkeleilla ja yleistynyt 2000-luvulta alkaen (7 artikkelia 2000- ja 3 artikkelia 2010-luvulla). Yhteistä konstruktiivisille tutkimuksille on erilaisten terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden määrittymisen, rakentamisen, sanoittamisen tai muodostumisen tutkiminen.

Useimpien tutkimusteemojen julkaiseminen on alkanut 1990-luvulla, mitä selittää laadullisten tutkimusartikkelien määrällinen lisääntyminen kyseisellä vuosikymmenellä. Niin professioita, potilaan kokemusta, mediaa ja mainontaa, terveyspolitiikkaa kuin vuorovaikutusta käsittelevät teemat ovat esiintyneet Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä ensi kerran 1990-luvulla. Sekä professiotutkimus että terveyspolitiikan tutkimus ovat olleet verrattain harvinaisia teemoja: molemmista on julkaistu seitsemän laadullista artikkelia. Yleisempiä aihealueita ovat olleet potilaan kokemus sairaudesta tai terveyspalvelujärjestelmästä (16 %, 20 artikkelia), mediaa ja mainontaa (10 %, 13 artikkelia) käsittelevä tutkimus sekä vuorovaikutustutkimus (9 %, 11 artikkelia).

Viisi artikkeleista luokittelimme kategoriaan muut tutkimusteemat.

AINEISTOJEN MONIMUOTOISTUMINEN

Laadullisissa artikkeleissa on käytetty neljää erilaista aineistotyyppiä: haastatteluja, havainnointia, kirjallista materiaalia ja muita laadullisiksi luokiteltavia aineistoja (taulukko 1). Joissakin tutkimuksissa on käytetty useampaa kuin yhtä aineistotyyppiä ja erilaisia aineistoja olikin artikkeleissa kaikkiaan 138. Yleisimpänä aineistomuotona ovat erilaiset haastattelut: artikkeleista 47 prosentissa oli käytetty aineistona joko ryhmä/focusgroup-haastatteluja, elämäkertahaastatteluja, teemahaastatteluja tai tarkemmin määrittelymättömiä haastatteluja. Haastattelumuodoista teemahaastattelun käyttö on ollut muita yleisempää (40 % kaikista haastatteluista). Kirjallisia aineistoja ovat lehtiartikkelit, mainokset, kirjoitetut elämäkerrat, internet-keskustelut sekä erilaiset asiakirja-aineistot. Kirjallista aineistoa on käytetty yhteensä 27 prosentissa artikkeleista.

Taulukko 1.

Laadullisten tutkimusten aineistot Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä 1965–2012

Vuodet	1960–69	1970–79	1980–89	1990–99	2000–09	2010–12	Yhteensä
Haastattelu	3	0	3	17	29	10	60
Ryhmä/focusgroup					3	1	4
Elämäkerta					1		1
Teema			1	8	10	3	24
Haastattelu	3		2	9	15	6	31
Havainnointi	0	1		4	17	3	27
Etnografia				1	6	1	10
Video/äänite		1		3	9	1	15
Tv-ohjema					1	1	2
Kirjallinen aineisto	5	0	2	7	25	4	34
Lehti				3	3	1	7
Mainos				2	4	1	8
Elämäkerta				2	3	1	3
Asiakirja-aineisto	5		2		15	1	15
Internet keskustelupalsta					1		1
Muu	2	2		4	3	1	17
Kyselyn avovastaukset		2		1	1	1	8
Eläytymistarina				2	2		7
Muu	2						2
Yhteensä	10	3	5	32	74	18	138

Luokittelimme etnografiset aineistot, video- ja muut ääniteaineistot sekä tv-ohjelmat havainnointiaineistoiksi (yhteensä 21 %). Kenties hauskin aineisto on Ritva Prättälän (1981) makeiskaupasta 1980-luvulla keräämä havainnointi- ja haastatteluaineisto. Muita laadullisiksi luokiteltavia aineistoja olivat esimerkiksi kyselytutkimusten avovastukset ja eläytymistarinat.

Ajallinen muutos näkyy aineistoissa hyvin: 1960-luvulta 1980-luvulle asti aineistot olivat pääosin haastatteluja tai kirjallisia aineistoja. 1990-luvulla ja erityisesti 2000-luvulle tultaessa erilaiset aineistotyytit lisääntyivät, vaikka haastattelut ja kirjalliset aineistot pysyivät suurimpina aineistotyyppinä. Erityisesti 2000-luvulla on tehty etnografista tutkimusta, kerätty video- ja muita ääniteaineistoa ja alettu käyttää aineistoina entistä monimuotoisempia asiakirja-aineistoja, kuten mainoksia, potilasdokumenteja, elämäkertoja, hallinnollisia asiakirjoja ja lakitekstejä.

KUVAILEVASTA MENETelmäSTÄ YHÄ ERIKOISTUNEEMPIIN ANALYYSIEIHIN

Laadullisissa artikkeleissa laskimme käytetyn yhteensä 14 erilaista analyysimenetelmää (taulukko 2). Alkuvuosikymmeninä käytetyn menetelmän nimesimme kuvailevaksi menetelmäksi: ilmiöitä kuvattiin sen erityisemmin aineistoa koodaamatta, luokittelematta tai vertailematta. Kaikissa 1960- ja 70-luvuilla ilmestyneissä laadullisissa artikkeleissa analyysimenetelmänä oli kuvaileva menetelmä, joten sitä voisi kutsua laadullisen tutkimuksen alkuaikojen ”perusmenetelmäksi”.

1980-luvulta alkaen laadullisen analyysin ”perusmenetelmäksi” näyttää pikku hiljaa sen

yleisyyden perusteella vakiintuneen sisällönanalyysi. 2000-luvulla jo 37 prosentissa kaikista artikkeleista käytettiin analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysiin liittyy läheisesti myös määrällisiä menetelmiä hyödyntävä sisällön erittely, jota on käytetty yhteensä neljässä artikkelissa joko sisällönanalyysin rinnalla tai ainoana analyysimenetelmänä. Toinen aineistossa yleinen menetelmä on temaattinen analyysi (9 %), jota on käytetty erityisesti 1990- ja 2000-luvuilla.

Analyysimenetelmien kirjo on moninaistunut 1990-luvulta alkaen ja erityisesti 2000-luvulla on käytetty monia ”erikoistuneempia” analyysimenetelmiä, kuten grounded theorya (4 artikkelia), keskusteluanalyysiä (5), diskurssianalyysiä (2), narratiivista analyysiä (2) ja semioottista analyysiä (2). 1990-luvulta alkaen on myös ilmestynyt artikkeleita (7), joissa on käytetty useampaa analyysimenetelmää, kuten sisällönanalyysiä ja diskurssianalyysiä tai diskurssianalyysiä ja narratiivista analyysiä. 2000-luvulla laadullisiin artikkeleihin on ilmestynyt uusia analyysimenetelmiä, kuten historiantutkimuksen menetelmät (2 artikkelia) ja Erving Goffmanilta vaikutteita saaneet analyysimenetelmät, esimerkkinä kehysanalyysi (4) ja etnografiset menetelmät (3).

Yhteensä kahdeksan artikkelia luokiteltiin luokkaan muut, koska niissä oli käytetty yksittäisiä analyysimenetelmiä, kuten aktanttimalia, kehittävän työntutkimuksen menetelmiä, argumentaatioanalyysiä tai deskriptiivistä eksistentiaalisfenomenologista metodia. Läpi vuosikymmenien aineistosta löytyy myös artikkeleita (7 %), joissa analyysimenetelmää ei ole kuvattu. Lisäksi vielä 1990- ja 2000-luvun artikkeleista löytyy yhteensä

Taulukko 2.

Laadullisissa tutkimuksissa käytetyt analyysimenetelmät Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä 1965–2012

	1965–69	1970–79	1980–89	1990–99	2000–09	2010–12	Yhteensä
Sisällönanalyysi			2	6	26	5	39
Temaattinen analyysi				5	5	1	11
Keskusteluanalyysi		1		1	5	1	8
Kuvailu/luokittelu/luenta	7			2	4		13
Diskurssianalyysi				2	2	1	5
Monimenetelmäiset				2	3	2	7
Ei kuvattu		1	3	4	1		9
Yksittäiset analyysimenetelmät	3			6	24	2	35
							127

kuusi artikkelia, jossa analyysiä on kuvattu yksinkertaiseksi aineiston luennaksi, luokitteluksi tai vertailuksi. Yhteensä 21 artikkelissa esitettiin sanallisten lisäksi myös numeerisia tuloksia.

POHDINTA

Laadullinen tutkimus on yleistynyt Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä erityisesti 1990-luvun lopulta lähtien ja laadullisten tutkimusartikkelien julkaiseminen on 2010-luvulla edelleen aktiivista. Samalla tutkimusteemat ovat moninaistuneet. Tutkimusten aihepiirit liikkuvat nykyisin terveydenhuollon toimintakäytäntöjen tutkimuksesta maallikkoasiantuntijuuteen ja poliitikantutkimuksesta terveyden ja sairauden ilmiöiden rakentumiseen liittyvään tutkimukseen. Laadullista tutkimusta tehdään enenevästi sosiaalilääketieteen eri osa-alueilla ja kiinnostus kohdistuu yhä uudenvuotisiin kysymyksiin.

Tässä artikkelissa osoitettu aineistojen ja analyysimenetelmien monimutkaistuminen ja moninaistuminen kertoo laadullisten menetelmien kehitymisestä ja hienovaraistumisesta. Teknologioiden muutos on tuonut tutkijoiden ulottuville uudenvuotisia aineistoja (esim. internet-aineistot) ja kehittyneempiä aineiston tallennusvälineitä (esim. videokamerat) sekä helppokäyttöisiä tietokoneohjelmia analyysin apuvälineiksi. Aineistojen ja menetelmien vaihtelun voi tulkita myös muotoina, joissa jokin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruutapa tai analyysimenetelmä on kulloinkin suositumpi kuin muut.

Sosiaalilääketieteellisessä Aikakauslehdessä on eri vuosikymmenillä julkaistu yllättäen yhdeksän laadullista artikkelia, joissa aineiston analyysiä ei ole kuvattu lainkaan. Tulosten arvioinnin kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että aineiston lisäksi myös analyysimenetelmät on laadullisessakin tutkimuksessa raportoitu niin, että lukija voi seurata mitä tutkimuksessa on tehty ja sitä kautta vakuuttua tulkinnan oikeellisuudesta ja tutkimuksen toistettavuudesta. (ks. esim. Carlsen ja Glenton 2011.)

Parhaimmillaan sosiaalilääketieteellisen tutkimuksen voi ajatella olevan iteratiivinen prosessi, jossa laadulliset ja määrälliset lähestymistavat sekä erilaiset aineistot ja analyysimenetelmät rikastuttavat tietämystä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimus etenisi aiempaan kirjallisuuteen ja omaan ajatteluun perustuvasta teoreettisesta kehikosta jäsentämään tutkittavan ilmiön osa-alueita, merkityksiä ja ymmärrystä ja sen jälkeen siirtyisi ar-

vioimaan ilmiön yleisyyttä, riippuvuuksia ja kausaalisia suhteita.

Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu sitä, missä määrin ja minkälaista vuoropuhelua laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä on eri vuosikymmeninä ollut. Laadullisia menetelmiä käytettiin kuitenkin lehden alkuaikoina muutamissa määrällisissä artikkeleissa esimerkiksi avovastusten analysoinnissa. Myöhemmin joissakin pääsääntöisesti laadullisissa artikkeleissa on käytetty myös yksinkertaisia määrällisiä menetelmiä kuvaamaan ilmiötä. Joka tapauksessa näyttää siltä, että eri tutkimusperinteet ovat sosiaalilääketieteellisessä tutkimuksessa pitkälti eriytyneet. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen suhteesta on vielä viime vuosina keskusteltu niin sosiaalilääketieteessä (esim. Katainen 2009) kuin sosiaalitie- teissä yleisimminkin (esim. Töttö 2004). Voi toivoa, että ymmärryksen syventämiseksi laadullista ja määrällistä tutkimusta tehdään jatkossa entistä enemmän rinnakkain niin yksittäisissä tutkimuksissa kuin tutkimusryhmissäkin.

Tutkimuksessa tarkasteltiin vain yhdessä lehdessä julkaistuja artikkeleita, joten tuloksia ja johtopäätöksiä ei voi yleistää koskemaan laadullisen tutkimuksen tilannetta tai kehitystä suomalaisessa sosiaalilääketieteen kentässä yleisesti. Aineistosta puuttui muutamia lehden alkuaikojen numeroita. Yleiset linjat kehityksestä ovat kuitenkin varsin selvät, joten on epätodennäköistä, että puuttuvat numerot vääristäisivät kuvaa lehdessä julkaistusta laadullisesta tutkimuksesta.

Nyt ja jatkossa Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden haasteena on muiden suomalaisten tiedelehtien tapaan kansainvälisen julkaisemisen yleistyminen. Tämä tulee väistämättä vaikuttamaan siihen, minkälaisia ja kuinka paljon laadullisia artikkeleita tarjotaan kotimaisiin julkaisukanaviin. On vaikea sanoa, näkyykö tästä jo viitteitä 2010-luvun alkuvuosien laadullisten artikkelien julkaisumäärien hienoisessa laskusuunnassa vai onko kysymyksessä vain normaali vaihtelu. Joka tapauksessa tämän tutkimuksen nojalla voi sanoa laadullisen tutkimuksen löytäneen paikansa suomalaisessa sosiaalilääketieteellisessä tutkimuksessa ja laadullisten tutkimusmenetelmien kehittyvän tutkimusaiheiden, aineistojen ja analyysimenetelmien moninaistuessa.

KIRJALLISUUS

Alasuutari P. Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino, Tampere 2011.

Carlsen B, Glenton C. What about N? A methodological study of sample-size reporting in focus group studies. *BMC Medical Research Methodology* 2011:11.

Elo S, Kyngäs H. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 2008;62:107–15.

Giacomini M. Theory Matters in Qualitative Health Research. Teoksessa Bourgeault I, Dingwall R, de Vries R. (toim.) *Qualitative Methods in Health Research*. Sage, London 2010, 125–56.

Katainen A. Laadullinen ja määrällinen tutkimus sosiaalilääketieteessä – erillisiä vai toisiaan täydentäviä näkökulmia? *Sosiaalilääk Aikak* 2009;46:46–50.

Prättälä R. Kuvaus makeiskaupasta ja sen asiakkaista. *Sosiaalilääk Aikak* 1981;18:11–7.

Pyörälä E. Kvalitatiivisen terveystutkimuksen metodologisia perusteita. *Sosiaalilääk Aikak* 2004;31:4–14.

Relander K. Terveyshoidollisia tutkimuksia Haapajärven piirilääkäripiiristä I. Terveystieteiden vaikuttavien olosuhteiden ja tapojen ynnä yleisen terveyskannan valaisemiseksi Haapaveden kunnassa. Akademinen väitöskirja. Kuopio 1892. (Näköispainos Duodecim, Vammala 1992).

Töttö P. Syvällistä ja pinnallista. Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Vastapaino, Tampere 2004.

Waris H. Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1932-1934.

RIIKKA LÄMSÄ

VTT, sh

Palvelujärjestelmän tutkimusyksikkö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

KRISTIINA MANDERBACKA

VTT, dos.

Palvelujärjestelmän tutkimusyksikkö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos